

"Niegrzeczne dziecko" a może po prostu zaburzenia integracji sensorycznej. Jak to rozpoznać?

Każdy z nas zna dzieci, które nie tylko są ciągle w ruchu, trudno je kontrolować, nie potrafią skupić się i często mówią przez cały czas. Są pełne energii, często dezorganizują grupowe zajęcia, a jednocześnie najczęściej dobrze funkcjonują w czasie zajęć indywidualnych. Posiadanie takiego dziecka (lub ucznia) jest wyzwaniem dla rodziców i wychowawców. Ciągłe problemy w przedszkolu, potem w szkole i w domu.

1. Jak rozpoznać, kiedy dziecko jest “po prostu niegrzeczne”, a kiedy jego zachowanie może świadczyć o zaburzeniach?

Wielu terapeutów, a czasem też rodziców i nauczycieli, obserwują, że niektóre spośród „niegrzecznych” dzieci mają typowe objawy charakterystyczne dla zaburzonej integracji sensorycznej i to one mogą być podłożem problemów z zachowaniem:

- irytacja powodowana wrażeniami sensorycznymi przez większość dzieci ignorowanymi,
- usilne poszukiwanie często ekstremalnych wrażeń płynących z ruchu czy ucisku,
- chwiejność emocjonalna,
- problemy z równowagą, koordynacją ruchową
- nadwrażliwość dotykowa (nie lubią nosić pewnych ubrań, bo „gryzą” czy drapią, reagują impulsywnie na niespodziewany dotyk, odmawiają brania udziału w zajęciach plastycznych gdy trzeba coś malować palcami, nie tolerują obcinania włosów, paznokci).

2. Dlaczego dzieci mające trudności z integracją sensoryczną są postrzegane jako te nieposłuszne, szczególnie gwałtowne, a czasem nawet agresywne?

Wszystkie kilkulatki czasem się złością, jednak dzieciom z zaburzeniami SI napady wściekłości zdarzają się częściej i są intensywniejsze. Dzieje się tak dlatego, że normalna ilość bodźców (do zaakceptowania przez zdrowe dziecko) może być nie do wytrzymania dla malca z zaburzeniami integracji sensorycznej.

W chaosie doznań, których nie umie poprawnie zinterpretować, czuje się on zagubiony. Jego system nerwowy jest przeciążony. Maluch broni się płaczem, wybuchem złości albo wycofaniem - na przykład chowa się lub całkiem wyłącza uwagę.

Inny problem dzieci z zaburzoną integracją sensoryczną to trudność w podejmowaniu decyzji i akceptowaniu zmian. Dlatego duży kłopot sprawia im kończenie czynności, które są powszechnie uznawane za przyjemne, np. kąpiele w basenie czy pobytu u kolegi.

Inna przyczyna trudnego zachowania to poczucie frustracji i niska samoocena. Gdy dziecku ciągle coś nie wychodzi - brzydko pisze i rysuje albo mimo prób wciąż nie umie jeździć na rowerze ani grać w piłkę, jego irytacja może przybrać siłę tornada lub zamienić się w depresję.

Im starszy maluch, tym wyraźniej dostrzega swoją "inność". Widzi własną nieporadność ruchową - czuje się gorszy od sprawnych rówieśników.

Często zresztą funkcjonuje w grupie jako „niezdara”. Malec staje się agresywny lub bardzo nieśmiały. Kłopoty, z którymi borykają się takie dzieci objawiają się często zaburzeniami w zachowaniu. Pojawiają się problemy w relacjach społecznych - tym większe, że dziecko z zaburzeniami w przetwarzaniu bodźców niekiedy nie rozumie niektórych sytuacji, więc nie umie zachować się adekwatnie do oczekiwań grupy rówieśniczej.

3. Jak rozpoznać pierwsze niepokojące sygnały w zachowaniu dziecka? Kiedy rodzicom powinna zapalić się czerwona lampka?

Już w okresie niemowlęcym można zauważyć pierwsze objawy zaburzeń integracji sensorycznej. Uwagę rodziców powinno zwrócić, jeśli dziecko w momencie podnoszenia lub obracania płacze, napina ciało, wygina się i jest niespokojne. Powodem niepokoju niemowlaka, jest brak rozumienia położenia i ruchu jego ciała w przestrzeni. Dziecko nie wie, jakie ruchy wykonuje jego głowa i co się dzieje z jego ciałem, ponieważ bodźce płynące z mięśni, stawów i układu nerwowego nie są przetwarzane precyzyjnie.

Rodzice powinni również zwrócić uwagę, kiedy dziecko nie toleruje przytulania lub nie lubi delikatnego dotyku, np. głaskania, jest zbyt wrażliwie na dźwięki lub światło, częściej niż inne dzieci w jego wieku płacze i jest bardzo drażliwe. Niemowlęta z zaburzeniami integracji sensorycznej mogą mieć również niespokojny sen, w nocy często się budzą, śpią krótko, zasypiają lub budzą się z płaczem.

U dzieci w okresie ponimowlęcym zazwyczaj na pierwszy plan wysuwają się kłopoty z regulacją zachowania. Często wpadają one w złość, mają kłopot ze zmianą aktywności, a jednocześnie mogą nieustannie wykonywać jakieś ruchy swoim ciałem.

Ponieważ przetwarzanie bodźców stanowi dla nich problem, mogą reagować rozdrażnieniem i niepokojem w miejscach, gdzie jest ich dużo, takich jak markety, zatłoczone autobusy i inne środki komunikacji miejskiej.

Niektóre dzieci mają również potrzebę specyficznej stymulacji: uwielbiają obracać się na karuzeli, kręć się wokół własnej osi lub wspinają się i biegają więcej niż ich rówieśnicy.

Dysfunkcja w SI może dotyczyć również jamy ustnej. Czasem dzieci jedzą tylko jeden lub dwa określone rodzaje pokarmu, np. potrawy mączne lub papki, a nie tolerują bardziej zróżnicowanej struktury pokarmu.

U starszych dzieci można zauważyć przede wszystkim trudności w czynnościach samoobsługowych, czyli w ubieraniu się, wiązaniu butów, posługiwaniu się sztućcami.

Ze szkoły mogą docierać sygnały, że dziecko ma problemy z pisaniem i rysowaniem, szybko się męczy, szczególnie przy wykonywaniu precyzyjnych zadań i długim siedzeniu w ławce.

4. Na czym polega postawienie diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej u dziecka?

Samo badanie procesów integracji sensorycznej składa się z następujących części:

- Szczegółowego wywiadu z rodzicami/opiekunami – jedno z głównych źródeł informacji o dotychczasowym rozwoju sensoryczno-motorycznym dziecka.
- Sprawdzenie czy wygasły odruchy pierwotne (wygaszenie do 12 miesiąca życia) w celu pojawienia się odruchów posturalnych .

- Kwestionariuszy – rodzice są proszeni o wypełnienie szczegółowych kwestionariuszy, które pozwalają uzupełnić wyniki diagnozy.
- Usystematyzowanej obserwacji klinicznej – czyli reakcji dziecka na stymulację sensoryczną, występowania przetrwałych odruchów, obserwację postawy, równowagi, koordynacji oraz ruchów gałek ocznych.
- Testów – dziecko powyżej 4 roku życia wykonuje testy, które mają pomóc określić jego koordynację, czucie ciała.
- Podsumowania diagnozy – rozmowa z rodzicami na temat wyników diagnozy i wniosków z nich płynących. Poszczególne wyniki są wyjaśniane i omawiane.

Diagnoza to zazwyczaj trzy spotkania. Pierwsze dwa to spotkania z dzieckiem i rodzicami – zbieranie wywiadu, przeprowadzanie prób i testów, trzecie spotkanie z rodzicami – omówienie diagnozy. Rodzic powinien dostać diagnozę na piśmie, łącznie z zaleceniami do pracy w domu.

5. Kiedy rodzice powinni udać się z dzieckiem na terapię integracji sensorycznej?

Najlepsze rezultaty terapeutyczne osiąga się u dzieci w przedziale wiekowym 3-13 lat. Można zazwyczaj wtedy postawić pełną diagnozę procesów SI i prowadzić systematyczną terapię. Nie znaczy to jednak, że poza tym przedziałem wiekowym dzieci nie mogą być objęte zajęciami terapeutycznymi uwzględniającymi elementy sensomotorycznej stymulacji. Znane są przypadki stosowania terapii u osób dorosłych.

6. Czy rodzice często bagatelizują ten problem u swoich pociech - nie akceptują postawionej diagnozy, ignorują ją albo chcą rozwiązać ten problem po swojemu?

Rodzice bardzo często nie mają świadomości, że problemy ich dzieci mogą świadczyć o zaburzeniach procesów SI. Mają nadzieję, że dziecko z nich wyrośnie i wszystko będzie dobrze. Jednak z zaburzeń SI się nie wyrasta - one rosną wraz z dzieckiem. Dlatego bardzo ważne jest postawienie prawidłowej diagnozy i realizowanie zawartych w niej zaleceń. Fachowe wsparcie ze strony terapeuty i kontynuowanie terapii w domu jest konieczne do osiągnięcia sukcesu terapeutycznego.

7. Jakie mogą być skutki nieleczonych zaburzeń integracji sensorycznej?

Dzieciom z zaburzeniami integracji sensorycznej często trudno przystosować się do nowych sytuacji. Część z nich ma kłopoty z koncentracją, jest nadruchliwa i sprawia wiele kłopotów w domu i szkole. Nie współpracują z rówieśnikami, nie lubią grać w złożone gry i zabawy, unikają, ponieważ nie rozumieją ich zasad, mają kłopoty z planowaniem złożonych czynności. Niektóre, ze względu na nieprawidłowy rozwój ruchowy oczu, mogą mieć problemy w nauce czytania, przepisywaniu z tablicy. Dzieci te gubią linię, w której czytały, przepisywane literki lub wyrazy. Konsekwencją tego są objawy dysleksji lub dysgrafii.

Skutkiem psychologicznym zaburzeń integracji sensorycznej jest też wycofywanie, agresja, frustracja, mała odporność na ponoszone porażki, a w rezultacie bardzo niskie poczucie własnej wartości.

8. Jak rodzice mogą pomóc własnemu dziecku, gdy wiadomo już, że jego zachowanie wynika z zaburzeń? Co mogą zrobić sami?

Terapia SI prowadzona przez terapeutę, aby przyniosła wymierne korzyści powinna być kontynuowana w domu. Terapeuci powinni udzielić odpowiednich wskazówek rodzicom, jak ćwiczyć w domu, na co zwracać uwagę, co poprawić. Tylko codzienna stymulacja systemów zmysłowych może je usprawnić.

Może podczas dłuższego przebywania z dzieckiem w domu i obserwacji jego zachowań, pomoże Państwu ta publikacja. Może uspokoi, ukierunkuje i pozwoli zobaczyć dziecko w innym świetle. A może pomożecie Państwo komuś innemu, zakłopotanemu rodzicowi, który boryka się z tego typu pytaniami, dotyczącymi kłopotliwego zachowania się dziecka.

A wystarczy tylko dostrzec problemy dziecka, a nie stygmatyzować określeniem "dziecko niegrzeczne, niewychowane, sprawiające problemy wychowawcze".

**Pozdrawiam
Terapeuta Integracji sensorycznej
D. Cwojdzińska.
Poznań 5.05.2020r.**